

Väljaandja:	Riigikogu
Akti liik:	seadus
Teksti liik:	terviktekst
Redaktsiooni jõustumise kp:	18.07.2002
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:	09.11.2002
Avaldamismärge:	

Rahvahääletuse seadus

Vastu võetud 13.03.2002
[RT I 2002, 30, 176](#)
jõustumine 06.04.2002

Muudetud järgmiste aktidega

Vastuvõtmine	Avaldamine	Jõustumine
12.06.2002	RT I 2002, 57, 355	18.07.2002

1. peatükk ÜLDSÄTTED

§ 1. Rahvahääletusele pandavad küsimused

- (1) Riigikogu paneb rahvahääletusele põhiseaduse 1. ja 15. peatüki muutmise. Riigikogu võib panna rahvahääletusele muu põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu, muu seaduseelnõu või muu riigielu küsimuse.
- (2) Rahvahääletusele ei saa panna eelarve, maksude, riigi rahaliste kohustuste, välislepingute ratifitseerimise ja denonsseerimise, erakorralise seisukorra kehtestamise ja lõpetamise ning riigikaitse küsimusi.

§ 2. Rahvahääletuse põhimõtted

- (1) Rahvahääletus on vaba, üldine, ühetaoline ja otsene. Hääletamine on salajane. Igal hääletajal on üks hääl. Rahva otsus tehakse hääletamisest osavõtnute häälteenamusega.
- (2) Rahvahääletusest võib osa võtta Eesti kodanik, kes on rahvahääletuse päevaks saanud 18-aastaseks.
- (3) Hääletamisest ei võta osa isik:
 - 1) kes on kohtuotsusega tunnistatud teovõimetuks;
 - 2) kes on kohtu poolt süüdi mõistetud ja kannab karistust kinnipidamiskohas.

§ 3. Rahvahääletuse aeg

- (1) Rahvahääletus toimub Riigikogu asjakohase otsuse tegemisest alates kõige varem kolme kuu pärast.
- (2) Rahvahääletuse päeva määrab Riigikogu. Rahvahääletuse päev on pühapäev.
- (3) Rahvahääletust ei algatata ega korraldata erakorralise ega sõjaseisukorra ajal ega ajal, mil Riigikogu valimiseni on jäänud vähem kui 90 päeva. Põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu rahvahääletuse võib määrata ajale pärast järgmisi Riigikogu valimisi. Muu seaduseelnõu või muu riigielu küsimuse rahvahääletust ei määrata ajale pärast järgmisi Riigikogu valimisi. Rahvahääletuse võib määrata Riigikogu valimise päevale või kohaliku omavalitsuse volikogu valimise päevale.
- (4) Samal päeval ei korraldata rahvahääletusi üksteist välistavates küsimustes ega vastuolus olevate seaduste vastuvõtmiseks.

§ 4. Rahvahääletuse otsuse kohustuslikkus

Rahvahääletuse otsus on riigiorganitele kohustuslik.

2. peatükk RAHVAHÄÄLETUSE ALGATAMINE

§ 5. Rahvahääletuse algatamine

Õigus algatada rahvahääletus sätestatakse Riigikogu kodukorra seaduses (RT I 1994, 90, 1517; 2001, 1, 1; 94, 581).

§ 6. Rahvahääletuse korraldamise otsustamine

- (1) Rahvahääletuse korraldamise otsustab Riigikogu Riigikogu kodukorra seaduses sätestatud korras.
- (2) Riigikogu ei või rahvahääletuse korraldamise kohta tehtud otsust muuta ega kehtetuks tunnistada.

§ 7. Rahvahääletuse edasilükkumine ja edasilükkamine

- (1) Rahvahääletus lükkub edasi erakorralise või sõjaseisukorra väljakuulutamise korral.
- (2) Kui Vabariigi Valitsus kuulutab pärast rahvahääletuse korraldamise otsustamist loodusõnnetuse, katastroofi või nakkushaiguse tõttu välja eriolukorra, võib Riigikogu oma otsusega rahvahääletuse edasi lükata.
- (3) Rahvahääletuse uue päeva määrab Riigikogu lõigetes 1 ja 2 nimetatud põhjuste äralangemisest alates kahe nädala jooksul, järgides § 3 lõikes 1 ettenähtud tähtaega, mida arvutatakse rahvahääletuse uue päeva määramise otsuse tegemisest Riigikogus.
- (4) Lõikes 1 ettenähtud juhul avaldab Vabariigi Valimiskomisjon teadaande asjakohase otsuse jõustumisest alates seitsme tööpäeva jooksul.

§ 8. Rahvahääletuse ärajäämine

- (1) Rahvahääletust ei toimu, kui:
 - 1) Riigikohus tühistab Riigikogu otsuse seaduseelnõu või muu riigielu küsimuse rahvahääletusele panemise kohta;
 - 2) Riigikogu ei ole § 7 lõikes 3 ettenähtud tähtaja jooksul võtnud vastu rahvahääletuse uue päeva määramise otsust;
 - 3) Riigikogu erakorraliste valimiste väljakuulutamise tõttu ei ole rahvahääletuse aeg kooskõlas § 3 lõikega 3.
- (2) Lõike 1 punktis 1 ettenähtud juhul avaldab Vabariigi Valimiskomisjon teadaande rahvahääletuse ärajäämise kohta Riigikohtu otsuse jõustumisest alates seitsme tööpäeva jooksul.
- (3) Lõike 1 punktis 2 ettenähtud juhul avaldab Vabariigi Valimiskomisjon teadaande § 7 lõikes 3 ettenähtud tähtaja möödumisest alates seitsme tööpäeva jooksul.
- (4) Lõike 1 punktis 3 ettenähtud juhul avaldab Vabariigi Valimiskomisjon teadaande Riigikogu erakorraliste valimiste väljakuulutamisest alates seitsme tööpäeva jooksul.

§ 9. Rahvahääletust käsitlevate otsuste ja teadaannete avaldamine

- (1) Rahvahääletuse korraldamise otsus ja rahvahääletusele pandav seaduseelnõu, rahvahääletuse edasilükkamise ja rahvahääletuse uue päeva määramise otsus ning Vabariigi Valimiskomisjoni teadaanded rahvahääletuse edasilükkumise või rahvahääletuse ärajäämise kohta avaldatakse Riigi Teatajas.
- (2) Rahvahääletuse korraldamise otsus ja rahvahääletusele pandav seaduseelnõu avaldatakse teist korda ajavahemikus 7 kuni 14 päeva enne rahvahääletust.

3. peatükk AGITATSIOON

[RT I 2002, 57, 355- jõust. 18.07.2002]

§ 10. Agitatsioon piirang

- (1) Rahvahääletuse päeval on keelatud teha aktiivset agitatsiooni rahvahääletusele pandud küsimuses poolt või vastu hääletama ning rahvahääletuses osalema või sellest loobuma.
- (2) Agitatsioon on keelatud hääletamisruumis ja ruumides, mille kaudu hääletaja siseneb hääletamisruumi.
[RT I 2002, 57, 355- jõust. 18.07.2002]

4. peatükk JAOSKONNAD

§ 11. Jaoskondade moodustamine

- (1) Hääletamise korraldamiseks moodustatakse kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil jaoskonnad.
- (2) Jaoskonnad moodustab valla- või linnavalitsus oma määrusega, milles nähakse ette:
 - 1) jaoskondade numeratsioon;
 - 2) jaoskondade piirid;
 - 3) hääletamisruumide asukohad;
 - 4) vähemalt üks jaoskond, kus § 34 lõike 2 kohaselt saab hääletada väljaspool elukohajärgset jaoskonda;
 - 5) jaoskond, kus saavad hääletada hääletajad, kelle elukoha andmed selles vallas või linnas on Eesti rahvastikuregistrisse (edaspidi *rahvastikuregister*) kantud valla või linna täpsusega, Tallinnas linnaosa täpsusega.
- (3) Jaoskonnad on alalised. Rahvahääletusel korraldatakse hääletamine samades jaoskondades, kus Riigikogu valimistel ja kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel, kui valla- või linnavalitsus lõikes 2 nimetatud määrust ei muuda ega otsusta teisiti.
- (4) Lõikes 2 nimetatud määrust võib valla- või linnavalitsus muuta hiljemalt 50. päeval enne rahvahääletuse päeva ja erakorralistel juhtudel pärast nimetatud tähtpäeva. Muudatustest teavitab valla- või linnavalitsus viivitamata Vabariigi Valimiskomisjoni ja rahvastikuregistri vastutavat töötajat.
- (5) Valla- või linnavalitsus avalikustab lõikes 2 loetletud andmed enne rahvahääletust.
- (6) Maakonna valimiskomisjon avalikustab lõikes 2 loetletud andmed eelhääletamise algusele eelneval nädalal.

5. peatükk VALIMISKOMISJONID

§ 12. Valimiskomisjonide liigid

- (1) Rahvahääletust korraldavad järgmised valimiskomisjonid:
 - 1) Vabariigi Valimiskomisjon;
 - 2) maakonna valimiskomisjonid;
 - 3) jaoskonnakomisjonid.
- (2) Tallinnas ja Tartus täidab maakonna valimiskomisjoni ülesandeid linna valimiskomisjon.

§ 13. Valimiskomisjoni volituste kestus

- (1) Vabariigi Valimiskomisjoni, maakonna valimiskomisjoni ning Tallinna ja Tartu linna valimiskomisjoni volituste kestus ja komisjoni moodustamise kord nähakse ette Riigikogu valimise seaduses.
- (2) Jaoskonnakomisjoni volitused kestavad kuni rahvahääletuse tulemuste väljakuulutamiseni või §-s 8 käsitletud rahvahääletuse ärajäämise teadaande avaldamiseni. Kui enne jaoskonnakomisjoni volituste lõppemist on Riigikogu võtnud vastu otsuse veel mõne rahvahääletuse korraldamise kohta, pikenevad vastavalt komisjoni volitused.

§ 14. Valimiskomisjoni liige

- (1) Jaoskonnakomisjoni liige võib olla isik, kellel on hääletamisõigus § 2 kohaselt.
- (2) Jaoskonnakomisjoni liikme suhtes kohaldatakse Riigikogu valimise seadust.
- (3) Valimiskomisjoni liikmel on keelatud agiteerida rahvahääletusele pandud küsimuses poolt või vastu hääletama ning rahvahääletusel osalema või sellest loobuma.
[RT I 2002, 57, 355- jõust. 18.07.2002]

§ 15. Valimiskomisjoni töökorraldus

- (1) Valimiskomisjoni töö korraldatakse Riigikogu valimise seadust järgides.

§ 16. Valimiskomisjoni abistamine

Valimiskomisjoni abistatakse Riigikogu valimise seadust järgides.

§ 17. Vabariigi Valimiskomisjoni pädevus

(1) Vabariigi Valimiskomisjoni ülesanne on kindlaks teha üleriigilised hääletamistulemused, tagada rahvahääletuse ühetaolisus, juhendada teisi valimiskomisjone ja valvata nende tegevuse järele ning täita muid seadusest tulenevaid ülesandeid.

(2) Vabariigi Valimiskomisjonil on õigus:

- 1) teha ettekirjutusi maakonna valimiskomisjoni või jaoskonnakomisjoni toimingute või maakonna valimiskomisjoni otsuste puuduste kõrvaldamiseks;
- 2) peatada maakonna valimiskomisjoni või jaoskonnakomisjoni toimingute või maakonna valimiskomisjoni otsuste kehtivus;
- 3) tunnistada maakonna valimiskomisjoni otsus kehtetuks ja vajaduse korral teha ettekirjutus uue otsuse tegemiseks.

(3) Vabariigi Valimiskomisjon annab määrusi lõikes 4 ettenähtud juhtudel. Vabariigi Valimiskomisjoni määrusele kirjutab alla esimees. Määrus jõustub Riigi Teatajas avaldamisest arvates kolmandal päeval.

(4) Vabariigi Valimiskomisjon kehtestab oma määrusega:

- 1) hääletajate nimekirja vormi;
- 2) välisriigis hääletamise korra;
- 3) hääletamise korraldamise ning hääletamistulemuste kindlakstegemise korra;
- 4) hääletamisedeli vormi;
- 5) hääletamistulemuste protokollide vormid;
- 6) vaatleja staatuse;
- 7) rahvahääletuse korraldamiseks eraldatud raha kasutamise korra.

(5) Vabariigi Valimiskomisjoni pädevuses oleva üksikküsimuse lahendamiseks võtab Vabariigi Valimiskomisjon vastu otsuse. Otsusele kirjutab alla komisjoni esimees. Otsus jõustub allakirjutamisega.

(6) Vabariigi Valimiskomisjoni määrus, otsus ja juhis on maakonna valimiskomisjonile ning jaoskonnakomisjonile kohustuslikud.

§ 18. Maakonna valimiskomisjoni pädevus

(1) Maakonna valimiskomisjoni ülesanne on kindlaks teha maakonna hääletamistulemused, juhendada jaoskonnakomisjone ja valvata nende tegevuse järele ning täita muid käesolevast seadusest tulenevaid ülesandeid.

(2) Maakonna valimiskomisjonil on õigus:

- 1) teha ettekirjutusi jaoskonnakomisjoni toimingute puuduste kõrvaldamiseks;
- 2) peatada jaoskonnakomisjoni toimingute.

(3) Maakonna valimiskomisjoni pädevuses oleva üksikküsimuse lahendamiseks võtab maakonna valimiskomisjon vastu otsuse. Otsusele kirjutab alla komisjoni esimees. Otsus jõustub allakirjutamisega.

(4) Maakonna valimiskomisjoni otsus ja juhis on jaoskonnakomisjonile kohustuslikud.

§ 19. Jaoskonnakomisjoni moodustamine

(1) Jaoskonnakomisjoni esimehe ja kuni kaheksa liiget nimetab kohaliku omavalitsuse volikogu (edaspidi *volikogu*) oma otsusega hiljemalt 20. päeval enne rahvahääletuse päeva.

(2) Pooled jaoskonnakomisjoni liikmed nimetab volikogu valla- või linnasekretäri ettepanekul ning ülejäänud liikmed mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse kantud erakondade esitatud isikute seast. Erakond esitab ühe jaoskonnakomisjoni liikmekandidaadi valla- või linnasekretärile hiljemalt 45. päeval enne rahvahääletuse päeva. Esitamiseks peab olema kandidaadi nõusolek. Kui erakonnad kandidaate ei esita või kui esitatud kandidaatide arv on väiksem erakondade kandidaatide hulgast nimetatavate jaoskonnakomisjoni liikmete arvust, nimetab volikogu ülejäänud liikmed samuti valla- või linnasekretäri ettepanekul.

(3) Volikogu nimetab valla- või linnasekretäri ettepanekul ka vähemalt kaks asendusliiget, kes komisjoni volituste ajal asuvad volikogu määratud järjekorras nende komisjoniliikmete asemele, kelle volitused on lõppenud või peatunud.

(4) Jaoskonnakomisjoni aseesimehe valib komisjon oma liikmete hulgast.

(5) Jaoskonnakomisjoni asjaajamise ja tehnilise teenindamise tagab valla- või linnavalitsus.

§ 20. Jaoskonnakomisjoni pädevus

Jaoskonnakomisjoni ülesanne on korraldada hääletamine, teha kindlaks jaoskonna hääletamistulemused ning täita muid käesolevast seadusest tulenevaid ülesandeid.

6. peatükk HÄÄLETAJATE ARVESTUS

§ 21. Hääletajate arvestuse pidamine

- (1) Hääletajate arvestust peetakse rahvastikuregistris.
- (2) Rahvastikuregistri pidamise korra näeb ette seadus.
- (3) Hääletajate arvestust peetakse isiku kohta rahvastikuregistrisse kantud järgmiste andmete alusel:
 - 1) ees- ja perekonnanimi;
 - 2) sünniaeg;
 - 3) isikukood;
 - 4) kodakondsuse andmed;
 - 5) teovõimetuks tunnistamise andmed;
 - 6) elukohta andmed.

§ 22. Hääletajakaart

- (1) Rahvastikuregistri vastutav töötleja korraldab hääletajakaardi koostamise ja hääletajale saatmise hiljemalt 20. päeval enne rahvahääletuse päeva. Hääletajakaarti ei saadeta hääletajale, kelle elukohtaandmed on kohaliku omavalitsuse üksuse algatusel rahvastikuregistrisse kantud valla või linna, Tallinnas linnaosa täpsusega. Kui samal päeval korraldatakse mitu rahvahääletust, saadetakse hääletajale üks hääletajakaart.
- (2) Hääletajakaardile kantakse:
 - 1) hääletaja ees- ja perekonnanimi;
 - 2) hääletaja sünniaasta;
 - 3) hääletaja elukohta aadress;
 - 4) selle valla või linna nimi ning jaoskonna number, mille hääletajate nimekirja hääletaja kantakse;
 - 5) hääletamise aeg ja koht eelhääletamise päevadel ja rahvahääletuse päeval;
 - 6) rahvahääletusele pandud küsimus või seaduseelnõu pealkiri ja Riigi Teatajas avaldamise märged.
- (3) Hääletaja, kes 15. päeval enne rahvahääletuse päeva ei ole hääletajakaarti saanud või kelle hääletajakaardile kantud andmetes on vigu, võib selgituse saamiseks või vigade parandamiseks pöörduda avaldusega valla- või linnasekretäri poole. Valla- või linnasekretär vaatab avalduse koos hääletajakaardi koostanud isikuga viivitamata läbi ja vastab avaldusele kirjalikult selle saamisest alates kolme tööpäeva jooksul.

§ 23. Hääletajate nimekirja

- (1) Rahvastikuregistri vastutav töötleja korraldab rahvastikuregistri andmete alusel iga jaoskonna hääletajate nimekirja koostamise ja trükkimise ning selle jaoskonnakomisjonidele kättetoimetamise eelhääletamise algusele eelnevaks päevaks.
- (2) Hääletajate nimekirja koostamise aluseks on § 21 lõikes 3 ettenähtud andmed rahvahääletuse päevale eelneva 30. päeva seisuga. Hääletajate nimekirja koostamisel võetakse arvesse ka § 21 lõike 3 punktides 1–5 nimetatud andmetes pärast rahvahääletuse päevale eelnevat 30. päeva tehtud muudatused. Elukohta aadressiandmetes pärast rahvahääletuse päevale eelnevat 30. päeva tehtud muudatusi arvesse ei võeta.
- (3) Hääletajate nimekirja ei kanta isikut, kelle on karistusregistri andmetel kohus süüdi mõistnud kuriteos ja kes rahvahääletuse päevale eelneva 30. päeva seisuga kannab rahvahääletuse päevani vanglakaristust.
- (4) Hääletaja kantakse selle jaoskonna hääletajate nimekirja, mille territooriumil asub tema rahvastikuregistrisse kantud elukoht 30. päeval enne rahvahääletuse päeva. Kui hääletaja elukohta andmed on kantud rahvastikuregistrisse valla või linna täpsusega või Tallinnas linnaosa täpsusega, kantakse hääletaja § 11 lõike 2 punkti 5 alusel määratud jaoskonna hääletajate nimekirja.
- (5) Hääletajate nimekirja kantakse hääletaja kohta järgmised andmed:
 - 1) ees- ja perekonnanimi;
 - 2) isikukood;
 - 3) elukohta aadress.

(6) Hääletajad kantakse hääletajate nimekirja perekonnanimede järjekorras.

(7) Hääletajate nimekirja koostaja kirjutab nimekirjale alla enne eelhääletamise algust ning jaoskonnakomisjoni esimees rahvahääletuse päeval pärast hääletamise lõppemist.

(8) Hääletajate nimekirju säilitatakse alaliselt arhiivis.

§ 24. Hääletajate nimekirja avalikkus

(1) Hääletaja võib kontrollida enda kohta hääletajate nimekirja kantud andmete õigsust.

(2) Pärast rahvahääletuse päeva võib hääletaja põhjendatud huvi korral tutvuda hääletajate nimekirjaga selleks vajalikus ulatuses ja nimekirja võib kasutada teaduslikul eesmärgil.

§ 25. Hääletajate nimekirja kantud andmete õigsuse kontrollimine ja andmete parandamine

(1) Kui hääletaja leiab, et tema kohta hääletajate nimekirja kantud andmetes on vigu, esitab ta vigade parandamise avalduse jaoskonnakomisjonile, kes edastab selle viivitamata valla- või linnasekretärile.

(2) Valla- või linnasekretär vaatab avalduse koos hääletajate nimekirja koostajaga viivitamata läbi, vastab avaldajale ning teavitab avalduse läbivaatamise tulemustest jaoskonnakomisjoni.

(3) Hääletajate nimekirja vea parandab jaoskonnakomisjon valla- või linnasekretäri teatise alusel.

(4) Kui jaoskonnakomisjonile esitatud dokumentidest nähtub üheselt, et hääletajate nimekirjas on viga, võib selle parandada jaoskonnakomisjon ise. Vea parandamisest tuleb viivitamata teatada valla- või linnasekretärile.

§ 26. Hääletajate nimekirjas muudatuse tegemine

(1) Hääletajate nimekirjas tehakse muudatus üksnes juhul, kui:

1) nimekirja tuleb kanda isik, keda ei ole üheski hääletajate nimekirjas, kuid kellel käesoleva seaduse kohaselt on õigus hääletamisest osa võtta;

2) nimekirjast tuleb kustutada isik, kellel ei ole õigust hääletamisest osa võtta.

(2) Hääletajate nimekirjas muudatuse tegemiseks esitab isik rahvastikuregistrisse kandmise või hääletajate arvestuse aluseks olevate registriandmete muutmise avalduse valla- või linnasekretärile. Valla- või linnasekretär vaatab avalduse koos hääletajate nimekirja koostajaga läbi ja vastab isikule viivitamata.

(3) Kui isik kantakse rahvastikuregistrisse või kui muudetakse hääletajate arvestuse aluseks olevaid registriandmeid selliselt, et see toob kaasa isiku kandmise hääletajate nimekirja, teeb valla- või linnasekretär selle viivitamata teatavaks jaoskonnakomisjonile.

(4) Hääletajate nimekirjas teeb muudatuse jaoskonnakomisjon valla- või linnasekretäri teatise alusel.

(5) Kui valla- või linnasekretär jätab lõikes 2 nimetatud avalduse rahuldamata, võib avaldaja esitada valla- või linnasekretäri toimingule peale kaebuse oma elukohajärgsele halduskohtule. Kaebus esitatakse valla- või linnasekretärile, kes edastab kaebuse ja oma kirjaliku selgituse asukohajärgsele halduskohtule kaebuse saamisest alates 24 tunni jooksul.

(6) Halduskohus vaatab kaebuse läbi ja teeb otsuse kaebuse saamisest alates kolme tööpäeva jooksul.

(7) Halduskohus teeb ühe järgmistest otsustest:

1) jätta kaebus rahuldamata;

2) kaebus rahuldada ning teha valla- või linnasekretärile ettekirjutus korraldada isiku kandmine rahvastikuregistrisse või muuta hääletajate arvestuse aluseks olevaid registriandmeid.

(8) Kui halduskohus kaebuse rahuldab, kantakse isik viivitamata rahvastikuregistrisse või muudetakse tema andmeid ning see tehakse jaoskonnakomisjonile viivitamata teatavaks.

7. peatükk HÄÄLETAMISE KORD

§ 27. Hääletamisruum

(1) Jaoskonnas korraldatakse hääletamine valla- või linnavalitsuse määratud hääletamisruumis. Hääletamiseks rahvahääletuse päeval ja eelhääletamise päevadel võib määrata eri hääletamisruumid.

(2) Hääletamisruumis on hääletamisedelite väljaandmise kohad, hääletamiskabiinid ja hääletamiskast. Jaoskonnas, kus korraldatakse väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletamist, on eelhääletamise ajal

hääletamisruumis eraldi hääletamiskabiin ja eraldi hääletamiskast väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletajatele.

(3) Hääletajal võimaldatakse hääletamisruumis tutvuda rahvahääletusele pandud seaduseelnõuga.

(4) Hääletamisruumis peab korda jaoskonnakomisjon. Jaoskonnakomisjoni liikme seaduslikud suulised korraldused on kohustuslikud kõigile hääletamisruumis viibivatele isikutele.

§ 28. Hääletamiskabiin

(1) Hääletamiskabiin paigaldatakse viisil, mis võimaldab salajast hääletamist.

(2) Hääletamiskabiinis on laud ja kirjutusvahend.

§ 29. Hääletamiskast

(1) Jaoskonnakomisjon kontrollib hääletamiskasti ja pitseerib selle enne hääletamise algust. Enne eelhääletamise algust pitseeritud hääletamiskasti kasutatakse üksnes eelhääletamisel.

(2) Hääletamiskasti ava on kaetud. See avatakse üksnes hääletamisedeli kasti laskmiseks.

(3) Eelhääletamise päeval pitseerib jaoskonnakomisjon eelhääletamisel kasutatud hääletamiskasti ava pärast hääletamise lõppemist.

§ 30. Hääletamisedel

(1) Kui rahvahääletusele on pandud seaduseelnõu, kantakse hääletamisedelile eelnõu pealkiri, küsimus «Kas Teie olete seaduseelnõu vastuvõtmise poolt?» ning lahtrid vastusevariantidega «jah» ja «ei». Kui rahvahääletusele on pandud muu riigielu küsimus, kantakse hääletamisedelile selle sõnastus ning lahtrid vastusevariantidega «jah» ja «ei».

(2) Hääletamisedeli vormi kehtestab Vabariigi Valimiskomisjon.

(3) Vabariigi Valimiskomisjon korraldab hääletamisedelite valmistamise ning jaoskonnakomisjonidele kättetoimetamise.

(4) Pärast hääletamisedelite kättesaamist tähistab jaoskonnakomisjon sedelid oma pitsati järgendiga. Välisriigis ja laeval kasutatavad hääletamisedelid tähistab pitsatijärgendiga Vabariigi Valimiskomisjon.

§ 31. Hääletamise aeg

(1) Rahvahääletuse päeval algab hääletamine kell 9.00 ja lõpeb kell 20.00.

(2) Eelhääletamine algab kuuendal päeval enne rahvahääletuse päeva ja lõpeb neljandal päeval enne rahvahääletuse päeva. Eelhääletamise päeval algab hääletamine kell 12.00 ja lõpeb kell 20.00. Elektrooniliselt saab hääletada eelhääletamise päeval terve ööpäeva.

(3) Kodus hääletamine korraldatakse käesolevas seaduses ettenähtud juhtudel rahvahääletuse päeval.

(4) Kinnipidamiskohas hääletamine korraldatakse käesolevas seaduses ettenähtud juhtudel eelhääletamise päeval.

§ 32. Hääletamine

(1) Hääletaja hääletab selles jaoskonnas, mille hääletajate nimekirja ta on kantud, välja arvatud §-des 34–38 ja 40 ning 8. peatükis ettenähtud juhtudel.

(2) Hääletamisedeli saamiseks esitab hääletaja jaoskonnakomisjonile isikut tõendava dokumendi. Hääletamisedeli saamise kohta annab hääletaja allkirja hääletajate nimekirja.

(3) Hääletaja täidab hääletamisedeli hääletamiskabiinis.

(4) Hääletaja teeb hääletamisedelile märke vastuse «jah»- või «ei»-lahtrisse.

(5) Hääletaja täidab hääletamisedeli ise. Kui hääletaja ei ole kehapuude tõttu võimeline hääletamisedelit ise täitma, võib seda tema palvel ja tema juuresolekul teha teine hääletaja.

(6) Kui hääletaja rikub hääletamissedeli, antakse talle uus sedel. Rikutud hääletamissedeli tagastab hääletaja jaoskonnakomisjonile.

(7) Pärast hääletamissedeli täitmist murrab hääletaja sedeli kokku ning annab selle jaoskonnakomisjoni liikmele, kes paneb kokkumurtud hääletamissedeli välisküljele jaoskonnakomisjoni pitsati jäljendi.

(8) Hääletaja laseb hääletamissedeli hääletamiskasti ise. Kui hääletaja kehapuude tõttu ei ole võimeline hääletamissedelit ise hääletamiskasti laskma, võib seda tema palvel teha teine isik hääletaja juuresolekul.

§ 33. Eelhääletamine

(1) Eelhääletamine toimub §-s 32 ettenähtud korras.

(2) Eelhääletamise õigus on hääletajate nimekirjas oleval hääletajal, kes sellel eelhääletamise päeval on vähemalt 18-aastane.

(3) Eelhääletamist korraldavad vähemalt kolm jaoskonnakomisjoni liiget.

(4) Jaoskonnakomisjoni liige märgib hääletanud isiku kohta hääletajate nimekirja hääletamise kuupäeva.

(5) Jaoskonnakomisjon hoiab hääletamiskasti ja hääletamisdokumente eelhääletamise päeval ja sellele järgnevatel päevadel selliselt, et neile pääsevad ligi üksnes jaoskonnakomisjoni liikmed.

§ 34. Väljaspool elukohajärgset jaoskonda toimuva eelhääletamise erisused

(1) Hääletajal on eelhääletamise päeval (§ 31 lõige 2) võimalik hääletada väljaspool oma elukohajärgset jaoskonda valla- või linnavalitsuse määratud jaoskonnas või elektrooniliselt hääletada Vabariigi Valimiskomisjoni veebilehel.

(2) Väljaspool elukohajärgset jaoskonda toimuvat hääletamist korraldab valla- või linnavalitsuse määratud jaoskonnakomisjon. Valla- või linnavalitsus võib määrata jaoskonnakomisjoni, kes lisaks eelhääletamisele korraldab hääletamist ainult hääletaja asukohas (§ 36) või ainult kinnipidamiskohas (§ 38).

§ 35. Väljaspool elukohajärgset jaoskonda toimuv eelhääletamine hääletamisruumis

(1) Väljaspool oma elukohajärgset jaoskonda hääletamisruumis hääletada sooviv hääletaja esitab jaoskonnakomisjoni liikmele isikut tõendava dokumendi ning ta kantakse väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletajate nimekirja.

(2) Jaoskonnakomisjoni liige annab hääletajale hääletamissedeli ja kaks ümbrikku. Hääletaja annab hääletamissedeli saamise kohta allkirja väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletajate nimekirja.

(3) Hääletaja täidab hääletamissedeli § 32 lõikeid 3–6 järgides.

(4) Hääletaja paneb sedeli ühte jaoskonnakomisjoni liikme antud ümbrikku. Sedeliga ümbriku paneb hääletaja jaoskonnakomisjoni liikme antud teise ümbrikku. Välimisele ümbrikule kirjutab hääletaja või jaoskonnakomisjoni liige hääletaja nime ja isikukoodi ning hääletaja elukoha aadressi. Ümbriku laseb hääletaja väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletajate sedelitele ettenähtud hääletamiskasti.

§ 36. Väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletaja asukohas toimuv eelhääletamine

(1) Kui väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletada sooviv hääletaja tervise tõttu või muul mõjuval põhjusel ei saa hääletada jaoskonnas asuvas hääletamisruumis, võib ta esitada oma asukohas hääletamiseks kirjaliku taotluse oma asukohajärgsele valla- või linnavalitsusele või § 34 lõikes 2 ettenähtud korras määratud jaoskonnakomisjonile. Jaoskonnakomisjon registreerib taotluse. Valla- või linnavalitsus registreerib taotluse ja edastab selle asjaomasele jaoskonnakomisjonile.

(2) Hääletamist korraldavad vähemalt kaks jaoskonnakomisjoni liiget § 27 lõiget 3, § 32 lõikeid 4–6 ning § 35 lõikeid 1, 2 ja 4 järgides.

§ 37. Elektrooniline hääletamine

(1) Hääletaja, kellel on digitaalallkirja sertifikaat, võib eelhääletamise päeval hääletada elektrooniliselt Vabariigi Valimiskomisjoni veebilehel. Hääletaja hääletab ise.

(2) Hääletaja tõendab oma isikut digitaalallkirjaga.

(3) Pärast hääletaja isiku tuvastamist kuvatakse veebilehel hääletajale hääletamissedelil olev tekst. Hääletajal võimaldatakse rahvahääletusele pandud seaduseelnõuga tutvuda.

(4) Hääletaja teeb märke vastuse «jah»- või «ei»-lahtrisse ning kinnitab hääletamist.

(5) Hääle arvestamine tehakse hääletajale veebilehel teatavaks.

§ 38. Kinnipidamiskohas hääletamine

(1) Kinnipidamiskohas korraldatakse hääletamine eelhääletamise päevadel.

(2) Kinnipidamiskoha juhtkond esitab taotluse hääletamise korraldamiseks § 34 lõikes 2 ettenähtud korras määratud jaoskonnakomisjonile.

(3) Hääletamist korraldavad vähemalt kaks jaoskonnakomisjoni liiget § 27 lõiget 3, § 32 lõikeid 4–6 ning § 35 lõikeid 1, 2 ja 4 järgides.

(4) Hääletamistulemusi kindlaks tehes arvestatakse kinnipidamiskohas eelhääletanud hääletajate hääli § 41 järgides.

§ 39. Kodus hääletamine

(1) Kui hääletaja tervise tõttu või mõnel muul mõjuval põhjusel ei saa hääletada hääletamisruumis, võib ta taotleda kodus hääletamist.

(2) Kodus hääletamise korraldamiseks esitab hääletaja elukohajärgsele valla- või linnavalitsusele või jaoskonnakomisjonile kuni rahvahääletuse päeva kella 16.00-ni kirjaliku taotluse, mille jaoskonnakomisjon registreerib. Kui taotlus esitatakse valla- või linnavalitsusele, registreerib see taotluse ja edastab asjaomasele jaoskonnakomisjonile.

(3) Kodus hääletamist korraldavad vähemalt kaks jaoskonnakomisjoni liiget § 27 lõiget 3 ning § 32 lõikeid 1, 2, 4, 5, 6 ja 8 järgides.

(4) Kodus hääletaja annab hääletamisedeli saamise kohta allkirja kodus hääletajate nimekirja.

§ 40. Välisriigis elava hääletaja Eestis hääletamine

(1) Välisriigis elav hääletaja, kes on kantud alaliselt välisriigis elavate hääletajate nimekirja ja kes ei ole hääletanud 8. peatükis ettenähtud korras, võib hääletada eelhääletamise ajal § 34 lõike 2 esimeses lauses ettenähtud korras määratud mis tahes jaoskonnas.

(2) Hääletamisedeli saamiseks esitab hääletaja jaoskonnakomisjonile isikut tõendava dokumendi ning ta kantakse väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletajate nimekirja.

(3) Jaoskonnakomisjoni liige annab hääletajale hääletamisedeli ja kaks ümbrikku. Hääletaja annab hääletamisedeli saamise kohta allkirja väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletajate nimekirja.

(4) Hääletaja täidab hääletamisedeli § 32 lõikeid 3–6 järgides.

(5) Hääletaja paneb sedeli ühte jaoskonnakomisjoni liikme antud ümbrikku. Sedeliga ümbriku paneb hääletaja jaoskonnakomisjoni liikme antud teise ümbrikku. Valimisele ümbrikule kirjutab hääletaja või jaoskonnakomisjoni liige hääletaja nime ja isikukoodi ning elukoha aadressi. Ümbriku laseb hääletaja väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletajate sedelite jaoks ettenähtud hääletamiskasti.

(6) Käesolevas paragrahvis ettenähtud korras antud hääli arvestatakse hääletamistulemuste kindlakstegemisel § 41 lõikeid 1 ja 2 ning § 48 lõikeid 2–6 järgides.

§ 41. Eelhääletamise ajal väljaspool elukohajärgset jaoskonda ning elektrooniliselt antud häälte arvestamine

(1) Jaoskonnakomisjon pakib väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletanud hääletajate hääletamisedelitega ümbrikud maakondade ning Tallinna ja Tartu linna kaupa ning eraldi alaliselt välisriigis elavate, kuid Eestis hääletanud hääletajate hääletamisedelitega ümbrikud ja edastab need oma asukohajärgsele maakonna valimiskomisjonile.

(2) Maakonna valimiskomisjon edastab lõikes 1 nimetatud hääletamisedelitega ümbrikud Vabariigi Valimiskomisjoni kaudu asjaomastele maakonna valimiskomisjonidele hiljemalt teisel päeval enne rahvahääletuse päeva.

(3) Pärast elektroonilise hääletamise lõppemist koostab Vabariigi Valimiskomisjon elektrooniliselt hääletanud isikute nimekirja jaoskondade kaupa ning edastab nimekirja maakonna valimiskomisjonidele hiljemalt teisel päeval enne rahvahääletuse päeva.

(4) Lõigetes 2 ja 3 ettenähtud korras teistelt maakonna valimiskomisjonidelt saadud ümbrikud ning Vabariigi Valimiskomisjonilt saadud ümbrikud välisriigis ja laeval hääletanud isikute hääletamisedelitega ning elektrooniliselt hääletanud isikute nimekirjad edastab maakonna valimiskomisjon asjaomastele jaoskonnakomisjonidele hiljemalt rahvahääletuse päevale eelneval päeval.

(5) Kui jaoskonnakomisjon on hääletamisedelitega ümbrikud ja elektrooniliselt hääletanud isikute nimekirja lõikes 4 ettenähtud korras kätte saanud, kontrollib ta, kas hääletaja on kantud jaoskonna hääletajate nimekirja ja kas ta ei ole hääletanud mitu korda. Hääletamisedelite kontrollimise juures peab olema vähemalt kolm jaoskonnakomisjoni liiget.

(6) Kui hääletajat ei ole jaoskonna hääletajate nimekirja kantud või kui ta on hääletanud mitu korda, jätab jaoskonnakomisjon hääletaja lõikes 4 ettenähtud korras saadud kõik hääletamisedelid arvestamata. Kui isik on hääletanud mitu korda, sealhulgas elektrooniliselt, saadab jaoskonnakomisjon Vabariigi Valimiskomisjonile selle kohta viivitamata vastava teatise. Teatise alusel jätab Vabariigi Valimiskomisjon hääletaja elektrooniliselt hääletamisel antud hääle arvestamata. Kui hääletaja ei ole elukohajärgses jaoskonnas hääletanud, teeb jaoskonnakomisjoni liige hääletajate nimekirja märke eelhääletamise kohta.

(7) Pärast lõigetes 5 ja 6 ettenähtud toiminguid avab jaoskonnakomisjon välimised ümbrikud, laseb sisemised hääletamisedelitega ümbrikud eelhääletamisel kasutatud hääletamiskasti ja pitseerib hääletamiskasti ava uuesti.

8. peatükk VÄLISRIIGIS HÄÄLETAMINE

§ 42. Hääletamise ettevalmistamine

(1) Välisriigis alaliselt elavate hääletajate ja seal ajutiselt viibivate hääletajate hääletamist välisriigis viivad läbi Eesti välisesindused.

(2) Vabariigi Valitsus võib oma korraldusega määrata hääletamist läbi viima aukonsulaadi, mille aukonsul on Eesti kodanik. Sellisel juhul teeb käesolevas peatükis ettenähtud toiminguid aukonsulaat.

(3) Hääletamist korraldab välisesinduse juht või tema määratud ametnik. Lõikes 2 ettenähtud juhul korraldab hääletamist aukonsul või tema määratud isik. Hääletamise korraldajal peab olema hääletamisõigus § 2 kohaselt.

(4) Välisriigis alaliselt elavate hääletajate nimekirja edastamise välisesindustele korraldab rahvastikuregistri vastutav töötaja. Hääletajate nimekirja kantakse järgmised andmed:

- 1) ees- ja perekonnanimi;
- 2) isikukood;
- 3) elukoha aadressiandmed, kui need on teada.

(5) Kui välisriigis alaliselt elava või seal ajutiselt viibiva hääletaja aadress on teada, saadab välisesindus talle hääletajakaardi kirja teel või elektronpostiga hiljemalt 50. päeval enne rahvahääletuse päeva.

(6) Hääletajakaardile kantakse:

- 1) hääletaja ees- ja perekonnanimi;
- 2) hääletaja sünniaeg;
- 3) hääletaja elukoha aadress;
- 4) välisesinduse aadress;
- 5) kirja teel hääletamise taotluse esitamise, kirja teel hääletamise ja välisesinduses hääletamise kord;
- 6) kirja teel hääletamise taotluse välisesindusele laekumise tähtpäev;
- 7) kirja teel saadetava hääletamisedeli välisesindusele laekumise tähtpäev;
- 8) välisesinduses hääletamise aeg;
- 9) rahvahääletusele pandud küsimus või rahvahääletusele pandud seaduseelnõu pealkiri ja Riigi Teatajas avaldamise märged.

§ 43. Hääletamistaotluste esitamine

(1) Kui hääletaja soovib hääletada kirja teel, saadab ta sellekohase taotluse oma asukohariigi Eesti välisesindusele. Kui hääletaja asukohariigis Eesti välisesindust ei ole, saadab hääletaja taotluse lähimale Eesti välisesindusele.

(2) Hääletaja, kes on kantud alaliselt välisriigis elavate hääletajate nimekirja:

- 1) lisab taotlusele isikut tõendava dokumendi isikuandmete lehekülje koopia;
- 2) märgib taotluses välisriigis oleva elukoha aadressi.

(3) Hääletaja, keda ei ole alaliselt välisriigis elavate hääletajate nimekirjas:

- 1) lisab taotlusele isikut ja kodakondsust tõendava dokumendi isikuandmete lehekülje koopia või esitab muude dokumentide koopiad, mis tõendavad, et tal on hääletamisõigus § 2 kohaselt;
- 2) märgib välisriigis oleva elukoha aadressi;

3) märgib, kus oli tema viimane elukoht Eestis (maakond või Tallinna linnaosa või Tartu linn). Kui alaliselt välisriigis elaval hääletajal ei ole Eestis elukohta olnud, märgib ta taotluses oma vanemate või vanavanemate viimase elukoha Eestis.

(4) Ajutiselt välisriigis viibiv hääletaja märgib taotluses peale lõike 2 punktides 1 ja 2 ettenähtud andmete ka oma Eesti elukoha aadressi.

(5) Taotlus peab jõudma välisesindusse hiljemalt 30. päeval enne rahvahääletuse päeva.

§ 44. Hääletajale hääletamisdokumentide saatmine

Taotluse õigeaks ajaks saatnud hääletajale, kes vastab käesoleva seaduse nõuetele, saadab välisesindus 30. päeval enne rahvahääletuse päeva:

- 1) hääletamissedeli;
- 2) kaks ümbrikku.

§ 45. Kirja teel hääletamine

(1) Hääletaja täidab hääletamissedeli käesoleva seaduse nõuete kohaselt. Hääletaja paneb täidetud sedeli ühte välisesinduse saadetud ümbrikku. Sedeliga ümbriku paneb hääletaja välisesinduse saadetud teise ümbrikku. Välimisele ümbrikule kirjutab hääletaja oma nime ja isikukoodi. Ajutiselt välisriigis viibiv hääletaja kirjutab välimisele ümbrikule ka oma Eesti elukoha aadressi. Seejärel saadab hääletaja hääletamissedeli välisesindusele.

(2) Kirja teel saadetav hääletamissedel peab välisesindusse jõudma välisesinduse määratud päeval, mida määrates arvestatakse, et Vabariigi Valimiskomisjon saaks hääletamissedelid kätte hiljemalt neljandal päeval enne rahvahääletuse päeva.

(3) Välisesindus koostab kirja teel hääletanud hääletajate nimekirja ning edastab selle Vabariigi Valimiskomisjonile. Nimekirja peab jõudma Vabariigi Valimiskomisjoni hiljemalt neljandal päeval enne rahvahääletuse päeva.

(4) Kirja teel hääletamise korral kannab § 43 lõikes 1 ja käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud toimingutega seotud kulud hääletaja.

§ 46. Välisriigis toimuv elektrooniline hääletamine

(1) Alaliselt välisriigis elavate hääletajate nimekirja kantud või ajutiselt välisriigis viibiv hääletaja, kellel on digitaalallkirja sertifikaat, võib hääletada Vabariigi Valimiskomisjoni veebilehel.

(2) Elektrooniline hääletamine toimub § 31 lõikes 2 ettenähtud ajal ja §-s 37 ettenähtud korras.

§ 47. Välisesinduses hääletamine

(1) Kui hääletaja ei esita kirja teel hääletamise taotlust välisesindusele § 43 lõikes 5 ettenähtud tähtaja jooksul või ei saada hääletamissedelit välisesindusele § 45 lõikes 2 ettenähtud tähtpäevaks, võib ta hääletada välisesinduses selle määratud ajal.

(2) Välisesindus võimaldab hääletada vähemalt kahel päeval ajavahemikus 15. päevast kuni 10. päevani enne rahvahääletuse päeva.

(3) Välisesinduses täidab hääletaja hääletamissedeli käesoleva seaduse nõuete kohaselt. Seejärel paneb hääletaja täidetud sedeli ümbrikku. Sedeliga ümbriku paneb hääletaja teise ümbrikku. Välimisele ümbrikule kirjutab hääletaja või hääletamist korraldav isik hääletaja nime ja isikukoodi. Ajutiselt välisriigis viibiv hääletaja kirjutab välimisele ümbrikule ka Eesti elukoha aadressi.

(4) Välisesinduses hääletaja annab hääletamissedeli saamise kohta allkirja välisesinduses hääletajate nimekirja.

§ 48. Hääletamistulemuste kindlakstegemisel hääletamissedelite arvestamine

(1) Hääletamistulemusi kindlaks tehes arvestatakse neid hääletamissedeleid, mis välisesindus on Vabariigi Valimiskomisjonile saatnud hiljemalt neljandaks päevaks enne rahvahääletuse päeva.

(2) Kui Vabariigi Valimiskomisjon on alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamissedelitega ümbrikud kätte saanud, kontrollib ta, kas alaliselt välisriigis elav hääletaja ei ole hääletanud mitu korda ja kas Eestis hääletanud alaliselt välisriigis elav hääletaja on kantud välisriigis alaliselt elavate hääletajate nimekirja.

(3) Kui alaliselt välisriigis elav hääletaja on hääletanud mitu korda või kui ta ei ole kantud välisriigis alaliselt elavate hääletajate nimekirja, jätab Vabariigi Valimiskomisjon kõik hääletaja täidetud hääletamissedelid ja elektroonilisel hääletamisel antud hääle hääletamistulemusi kindlaks tehes arvestamata.

(4) Vabariigi Valimiskomisjon määrab maakonna valimiskomisjoni, kes teeb kindlaks välisriigis alaliselt elavate hääletajate hääletamistulemused.

(5) Vabariigi Valimiskomisjon edastab alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamissedelid lõike 4 kohaselt määratud valimiskomisjonile hiljemalt teisel päeval enne rahvahääletuse päeva.

(6) Alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamissedelitega ümbrikud jäävad maakonna valimiskomisjonile ning hääletamistulemuste kindlakstegemiseks avatakse need rahvahääletuse päeval.

(7) Vabariigi Valimiskomisjon edastab ajutiselt välisriigis viibivate hääletajate hääletamissedelitega ümbrikud maakonna valimiskomisjonide kaudu hiljemalt rahvahääletuse päevale eelneval päeval jaoskonnakomisjonidele, kus sedeleid arvestatakse hääletamistulemuste kindlakstegemisel § 41 lõigete 4–7 kohaselt.

§ 49. Rahvusvahelistes või välisriigi vetes asuval Eesti riigilippu kandval laeval hääletamine

(1) Kui Eesti riigilippu kandval laeval on hääletajaid ning eelhääletamise päevadel ja rahvahääletuse päeval asub laev rahvusvahelistes või välisriigi vetes, võib laeva kapten esitada Vabariigi Valimiskomisjonile taotluse laeval hääletamise korraldamiseks.

(2) Käesolevat seadust järgides korraldab laeval hääletamise laeva kapten kõige varem 30. päeval enne rahvahääletuse päeva. Hääletaja hääletab laeval § 35 lõikeid 3 ja 4 järgides. Hääletamistulemusi kindlaks tehes arvestatakse laeval antud hääled § 48 lõigete 1 ja 7 ning § 41 lõigete 4–7 kohaselt.

9. peatükk HÄÄLETAMISTULEMUSTE KINDLAKSTEGEMINE

§ 50. Hääletamistulemuste kindlakstegemine jaoskonnakomisjonis

(1) Jaoskonnakomisjon avab hääletamiskastid rahvahääletuse päeval pärast hääletamise lõppemist. Avamise juures peab olema üle poole jaoskonnakomisjoni liikmetest.

(2) Enne hääletamiskastide avamist loeb jaoskonnakomisjon üle ja kustutab kõik hääletajatele välja andmata jäänud hääletamissedelid ja hääletajate tagastatud rikutud hääletamissedelid. Hääletamissedelid kustutatakse sedeli nurga äralõikamisega.

(3) Enne hääletamiskastide avamist teeb jaoskonnakomisjon hääletajate nimekirjade alusel kindlaks nimekirjadesse kantud hääletajate arvu ja nimekirjadesse hääletamissedeli saamise kohta antud allkirja alusel sedeli saanud hääletajate arvu ning kannab need vormikohasesse protokoll.

(4) Hääletamiskasti avades kontrollitakse sellel oleva pitsatijäljendi seisukorda.

(5) Kodus hääletanute hääletamissedelite välisküljele pannakse jaoskonnakomisjoni pitsati jäljend ning sedelid pannakse hääletamisruumis hääletanute hääletamissedelite hulka.

(6) Väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletanute hääletamissedelite välisküljele pannakse jaoskonnakomisjoni pitsati jäljend ning need sedelid ja eelhääletanute hääletamissedelid pannakse rahvahääletuse päeval hääletanud isikute sedelite hulka.

(7) Jaoskonnakomisjon teeb hääletamiskastides olnud hääletamissedelite alusel kindlaks hääletamisest osavõtnud isikute arvu, kehtetute sedelite arvu ning rahvahääletusele pandud küsimusele jaatavalt vastanud isikute ja eitavalt vastanud isikute arvu ning kannab andmed vormikohasesse protokoll.

(8) Hääletamissedel tunnistatakse kehtetuks, kui:

- 1) sellel ei ole jaoskonnakomisjoni pitsati kaht jäljendit;
- 2) sellel ei ole täidetud ühtegi vastuselahtrit või on täidetud mõlemad vastuselahtritid või
- 3) sellel on vastus parandatud.

(9) Hääletamissedel kehtib, kui sellel ei ole täidetud ühtegi vastuselahtrit, kuid hääletaja tahe on üheselt arusaadav.

(10) Hääletamistulemuste kindlakstegemise kohta koostatakse vormikohane protokoll. Protokollile kirjutab alla komisjoni esimees. Protokollile märgitakse selle koostamise kuupäev ja kellaeg.

(11) Pärast hääletamistulemuste kindlakstegemist pakitakse kehtivad sedelid vastusevariantide kaupa. Eraldi pakkidesse pannakse kehtetud sedelid, hääletajatele välja andmata jäänud sedelid ja hääletajate tagastatud

rikutud sedelid. Pakile märgitakse, millise jaoskonna sedelid, millised sedelid ja kui palju neid pakis on. Märkele kirjutab alla jaoskonnakomisjoni esimees.

(12) Hääletamissedelid, hääletajate nimekirjad, hääletamistulemuste protokollid ja komisjoni liikmete eiarvamused edastatakse viivitamata maakonna valimiskomisjonile.

(13) Hääletamistulemused tehakse jaoskonnakomisjonis kindlaks avalikult.

§ 51. Eelhääletamisel antud häälte lugemine

(1) Jaoskonnakomisjon avab eelhääletamisel kasutatud hääletamiskasti häälte lugemiseks rahvahääletuse päeval kell 19.00. Avamise juures peab olema vähemalt kolm komisjoni liiget või asendusliiget.

(2) Eelhääletamisel antud hääli loetakse hääletamisruumist eraldi ruumis.

(3) Väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletanute hääletamissedeleid sisaldavad sisemised ümbrikud avatakse ning sedeleid arvestatakse eelhääletamise tulemuste kokkuvõtete tegemisel ja hoitakse teistest hääletamissedelitest eraldi.

(4) Eelhääletamise tulemuste kohta koostatakse kokkuvõte, millele kirjutab alla komisjoni esimees. Eelhääletamise tulemused edastatakse viivitamata maakonna valimiskomisjonile või Vabariigi Valimiskomisjonile.

(5) Eelhääletamise tulemusi ei avaldata enne kella 20.00.

(6) Eelhääletamisel antud häälte lugemine jaoskonnas on avalik. Häälte lugemise juures viibiv isik peab täitma jaoskonnakomisjoni liikme suulisi korraldusi. Häälte lugemise juures viibiv isik ei või häälte lugemise ruumi kaasa võtta sidevahendeid ega lahkuda sealt enne kella 20.00.

§ 52. Alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamistulemuste kindlakstegemine

(1) Alaliselt välisriigis elavate hääletajate häälte lugemist alustab § 48 lõike 4 kohaselt määratud maakonna valimiskomisjon rahvahääletuse päeval kell 19.00. Ümbrike avamise juures peab viibima vähemalt kolm maakonna valimiskomisjoni liiget, sealhulgas komisjoni esimees või aseesimees.

(2) Alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamissedeleid sisaldavad sisemised ümbrikud avatakse ning hääletamissedelite välisküljele pannakse pitsatijäljed.

(3) Maakonna valimiskomisjon teeb hääletamissedelite alusel kindlaks hääletamisest osavõtnud alaliselt välisriigis elavate hääletajate arvu, kehtetuks tunnistatud hääletamissedelite arvu ning rahvahääletusele pandud küsimusele jaatavalt vastanud isikute ning eitavalt vastanud isikute arvu. Hääletamissedel tunnistatakse kehtetuks § 50 lõigete 8 ja 9 kohaselt.

(4) Alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamistulemusi ei avaldata enne kella 20.00.

(5) Alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamistulemuste kindlakstegemise kohta koostatakse vormikohane protokoll. Protokollile kirjutab alla komisjoni esimees. Protokollile märgitakse selle koostamise kuupäev ja kellaeg.

(6) Alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamistulemused tehakse kindlaks avalikult, arvestades § 51 lõikes 6 ettenähtud piiranguid.

§ 53. Hääletamistulemuste kindlakstegemine maakonna valimiskomisjonis

(1) Jaoskonnakomisjonidelt saadud protokollide alusel teeb maakonna valimiskomisjon kindlaks hääletajate nimekirjadesse kantud hääletajate arvu, hääletamissedeli saanud hääletajate arvu, hääletamisest osavõtnud hääletajate arvu, kehtetute hääletamissedelite arvu ning rahvahääletusele pandud küsimusele jaatavalt vastanud isikute ja eitavalt vastanud isikute arvu. Tulemuse kontrollimiseks loetakse hääletamissedelid üle.

(2) Kui hääletamissedelite ülelugemise teel saadud arvud erinevad jaoskonnakomisjoni protokollis olevatest, märgib maakonna valimiskomisjon oma protokollis lisa erinevused ning need tingitud asjaolud. Jaoskonnakomisjoni protokollis ei muudeta. Lõplike hääletamistulemuste kohta teeb otsustuse maakonna valimiskomisjon.

(3) Maakonna ning Tallinna ja Tartu linna hääletamistulemuste kohta koostab maakonna valimiskomisjon protokollis, millele kirjutab alla komisjoni esimees. Protokollis märgitakse selle koostamise kuupäev ja kellaeg.

(4) Hääletamistulemused tehakse maakonna valimiskomisjonis kindlaks avalikult.

§ 54. Hääletamistulemuste kindlakstegemine Vabariigi Valimiskomisjonis

(1) Kõigilt maakonna valimiskomisjonidelt saadud maakonna ning alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamistulemuste protokollide ja elektrooniliselt hääletanud isikute hääletamistulemuste alusel teeb Vabariigi Valimiskomisjon kindlaks hääletajate nimekirjadesse kantud hääletajate arvu, hääletamisedeli saanud hääletajate arvu, hääletamisest osavõtnud hääletajate arvu, kehtetute hääletamisedelite arvu ning rahvahääletusele pandud küsimusele jaatavalt vastanud isikute ja eitavalt vastanud isikute arvu.

(2) Hääletamistulemuste kohta koostab Vabariigi Valimiskomisjon protokoll. Protokollile kirjutab alla komisjoni esimees. Protokollile märgitakse selle koostamise kuupäev ja kellaeg.

(3) Elektroonilise hääletamise tulemusi ei avaldata enne hääletamise lõppemist rahvahääletuse päeval.

(4) Hääletamistulemused tehakse Vabariigi Valimiskomisjonis kindlaks avalikult.

10. peatükk RAHVAHÄÄLETUSE KULUD

§ 55. Rahvahääletuse korraldamise kulud

(1) Rahvahääletuse ettevalmistamise ja korraldamise kulud kaetakse riigieelarvest.

(2) Vabariigi Valimiskomisjon koostab rahvahääletuse kulude eelarve projekti ja esitab selle Vabariigi Valitsusele rahandusministri kaudu.

(3) Vabariigi Valimiskomisjon otsustab eelarve kulude jaotuse, lähtudes riigieelarves määratud eraldiste suurusel või Vabariigi Valitsuse eraldatud summade suurusel.

(4) Hääletajate arvestusega seotud kulud kaetakse riigieelarvest Siseministeeriumi eelarves selleks eraldi ettenähtud rahast või Vabariigi Valitsuse eraldatud summast.

11. peatükk KAEBUSED

§ 56. Kaebuse mõiste

Käesoleva seaduse tähenduses on kaebus maakonna valimiskomisjonile või Vabariigi Valimiskomisjonile esitatav käesoleva seaduse nõuete kohaselt vormistatud taotlus vaadata läbi ja tühistada valimiskomisjoni otsus või tunnistada seadusvastaseks valimiskomisjoni toiming.

§ 57. Kaebusele esitatavad nõuded

(1) Kaebus vormistatakse kirjalikult ning selles märgitakse:

- 1) selle organi nimetus, kellele kaebus esitatakse;
- 2) kaebuse esitaja nimi, postiaadress ja sidevahendite numbrid;
- 3) andmed vaidlustatava otsuse kohta või vaidlustatava toimingu kirjeldus;
- 4) selgelt väljendatud taotlus;
- 5) kaebuse põhistus;
- 6) kuupäev.

(2) Kaebusele kirjutab alla selle esitaja.

(3) Kui kaebus ei ole lõigete 1 ja 2 nõuete kohane või kui kaebus on esitatud §-des 58 ja 59 ettenähtud korda rikkudes, võib kaebuse saaja tagastada kaebuse esitajale seda läbi vaatamata.

§ 58. Jaoskonnakomisjoni toimingu peale kaebuse esitamise ja kaebuse läbivaatamise kord

(1) Kui huvitatud isik leiab, et jaoskonnakomisjoni toiminguga rikutakse tema õigusi, võib ta esitada kaebuse maakonna valimiskomisjonile.

(2) Kaebus esitatakse maakonna valimiskomisjonile lõikes 1 ettenähtud toimingu tegemisest alates kolme päeva jooksul.

(3) Maakonna valimiskomisjon vaatab kaebuse läbi ja teeb selle kohta otsuse kaebuse saamisest alates kolme tööpäeva jooksul. Maakonna valimiskomisjon edastab otsuse kaebuse esitajale viivitamata.

(4) Kaebus vaadatakse läbi avalikult. Maakonna valimiskomisjon teatab kaebuse esitajale kaebuse läbivaatamise aja ja koha.

(5) Maakonna valimiskomisjon teeb ühe järgmistest otsustest:

- 1) jätta kaebus rahuldamata;
- 2) kaebus rahuldada;
- 3) kaebus rahuldada osaliselt.

(6) Kui maakonna valimiskomisjon kaebuse rahuldab, võib ta otsustada:

- 1) peatada jaoskonnakomisjoni seadustrikkunud liikme tegevuse;
- 2) tunnistada jaoskonnakomisjoni toiminguga seadusvastaseks ning teha jaoskonnakomisjonile ettekirjutuse seadusrikkumise kõrvaldamiseks;
- 3) teha Vabariigi Valimiskomisjonile ettepaneku tunnistada hääletamistulemused jaoskonnas kehtetuks ning korraldada jaoskonnas kordushääletamine, kui seadusrikkumine mõjutas või võis hääletamistulemuse oluliselt mõjutada.

§ 59. Maakonna valimiskomisjoni otsuse või toiminguga peale kaebuse esitamise ja kaebuse läbivaatamise kord

(1) Kui huvitatud isik leiab, et maakonna valimiskomisjoni otsuse või toiminguga rikutakse tema õigusi, võib ta esitada kaebuse Vabariigi Valimiskomisjonile. Isik, kelle jaoskonnakomisjoni toiminguga peale esitatud kaebuse maakonna valimiskomisjon rahuldamata jättis, võib kaebuse jaoskonnakomisjoni toiminguga peale esitada Vabariigi Valimiskomisjonile.

(2) Kaebus esitatakse vaidlustatava otsuse või toiminguga teinud või vaidlustatud toiminguga peale esitatud kaebuse läbi vaadanud maakonna valimiskomisjonile lõikes 1 ettenähtud otsuse või toiminguga tegemisest alates kolme päeva jooksul. Maakonna valimiskomisjon edastab kaebuse omapoolse kirjaliku selgitusega viivitamata Vabariigi Valimiskomisjonile.

(3) Vabariigi Valimiskomisjon vaatab kaebuse läbi ja teeb selle kohta otsuse kaebuse saamisest alates kolme tööpäeva jooksul. Vabariigi Valimiskomisjon edastab otsuse kaebuse esitajale viivitamata.

(4) Kaebus vaadatakse läbi avalikult. Vabariigi Valimiskomisjon teatab kaebuse esitajale kaebuse läbivaatamise aja ja koha.

(5) Vabariigi Valimiskomisjon teeb ühe järgmistest otsustest:

- 1) jätta kaebus rahuldamata;
- 2) kaebus rahuldada;
- 3) kaebus rahuldada osaliselt.

(6) Kui Vabariigi Valimiskomisjon kaebuse rahuldab, võib ta otsustada:

- 1) peatada jaoskonnakomisjoni või maakonna valimiskomisjoni seadustrikkunud liikme tegevuse;
- 2) tühistada maakonna valimiskomisjoni otsuse või tunnistada jaoskonnakomisjoni või maakonna valimiskomisjoni toiminguga seadusvastaseks ning teha jaoskonnakomisjonile või maakonna valimiskomisjonile ettekirjutuse seadusrikkumise kõrvaldamiseks;
- 3) tunnistada jaoskonna või maakonna või Tallinna või Tartu linna või riigi hääletamistulemused kehtetuks ning korraldada kordushääletamine, kui seadusrikkumine mõjutas või võis hääletamistulemuse oluliselt mõjutada.

§ 60. Valimiskomisjoni otsuse või toiminguga peale kaebuse esitamine

(1) Kui huvitatud isik leiab, et jaoskonnakomisjoni toiminguga, maakonna valimiskomisjoni otsuse või toiminguga või Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toiminguga rikutakse tema õigusi, võib ta esitada põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduses ettenähtud korras kaebuse Riigikohtule.

(2) Kaebuse valimiskomisjoni otsuse või toiminguga peale võib Riigikohtule esitada pärast asja lahendamist Vabariigi Valimiskomisjonis. Kaebus esitatakse Vabariigi Valimiskomisjoni kaudu Riigikohtule kolme päeva jooksul Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse teatavakstegemisest või toiminguga sooritamistest arvates.

§ 61. Hääletamistulemuste kehtetuks tunnistamine

(1) Kui Vabariigi Valimiskomisjon või Riigikohus on tunnistanud jaoskonna või maakonna või Tallinna või Tartu linna või riigi hääletamistulemused kehtetuks, määrab Vabariigi Valimiskomisjon uue rahvahääletuse päeva ja asjaomases jaoskonnas või maakonnas või Tallinna või Tartu linnas või riigis korraldatakse kordushääletamine. Rahvahääletuse tulemused tehakse kindlaks pärast kordushääletamise tulemuste selgumist. Hääletamistulemuse ei tunnistata kehtetuks, kui seadusrikkumine rahvahääletuse tulemuse oluliselt ei mõjuta.

(2) Kordushääletamise suhtes ei kohaldata §-des 33–38, 40 ning 8. peatükis ettenähtut.

12. peatükk

RAHVAHÄÄLETUSE TULEMUSTE VÄLJAKUULUTAMINE

§ 62. Rahvahääletuse tulemuste kinnitamine ja väljakuulutamine

(1) Vabariigi Valimiskomisjon kinnitab rahvahääletuse tulemused oma otsusega pärast rahvahääletuse päeva, kuid mitte enne, kui maakonna valimiskomisjonile, Vabariigi Valimiskomisjonile ja Riigikohtule kaebuste esitamise tähtaeg on möödunud või kui nimetatud kaebuste kohta on tehtud lõplikud otsused.

(2) Paragrahvis 61 ettenähtud juhul kinnitab Vabariigi Valimiskomisjon rahvahääletuse tulemused pärast kordushääletamise päeva, arvestades käesoleva paragrahvi lõiget 1.

(3) Rahvahääletuse tulemused loetakse väljakuulutatuks päeval, mis järgneb Vabariigi Valimiskomisjoni lõike 1 või 2 kohase otsuse avaldamisele Riigi Teatajas.

§ 63. Rahvahääletusel vastuvõetud seaduse väljakuulutamine ja jõustumine

(1) Vabariigi Valimiskomisjon esitab rahvahääletusel vastuvõetud seaduse ja rahvahääletuse tulemuste kinnitamise otsuse Vabariigi Presidendile rahvahääletuse tulemuste väljakuulutamise päeval. Vabariigi President kuulutab seaduse välja viivitamata.

(2) Põhiseaduse muutmise seadus, mis on vastu võetud rahvahääletusel, jõustub seaduses eneses määratud tähtpäeval, kuid mitte varem kui väljakuulutamisest arvates kolme kuu pärast.

(3) Rahvahääletusel vastuvõetud muu seadus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist, kui seaduses eneses ei ole ette nähtud teist tähtaega.

(4) Rahvahääletusele pandud muus riigielu küsimuses tehtud otsus jõustub rahvahääletuse tulemuste väljakuulutamise päeval.

§ 64. Riigikogu erakorraliste valimiste väljakuulutamine

Kui rahvahääletusele pandud seaduseelnõu ei saa poolthälte enamust, kuulutab Vabariigi President välja Riigikogu erakorralised valimised Riigikogu valimise seaduses ettenähtud korras, kui seaduseelnõu rahvahääletusele panemise otsuse teinud Riigikogu koosseisu volitused ei ole lõppenud.

13. peatükk RAKENDUSSÄTTED

§ 65. Elektroonilise hääletamise rakendamine

Elektroonilist hääletamist ei rakendata enne 2005. aastat.

§ 66-70. [Käesolevast tekstist välja jäetud]